

Захист суб'єктивних цивільних прав у розрізі права на інформацію про стан свого здоров'я – співвідношення таких понять як «захист» та «охорона»

У тезах вказано, що право на інформацію про стан свого здоров'я, як і будь-яке суб'єктивне право має реальну цінність лише у разі, якщо у випадку порушення його можна захистити. Але на теперішній час виникають певні дискусії, у зв'язку з тим, що в науці цивільного права не існує єдиного визначення захисту суб'єктивних цивільних прав, яке б задовольняло всіх науковців, а також існують різні погляди щодо співвідношення таких понять, як «захист» та «охорона» права на інформацію про стан свого здоров'я.

На даний час в науці цивільного права не існує єдиного визначення захисту суб'єктивних цивільних прав, яке б задовольняло всіх науковців. А отже аналіз теоретичних аспектів захисту суб'єктивних цивільних прав та визначення їх у рамках цивільних відносин з приводу інформації про стан свого здоров'я є вкрай важливим.

Так в юридичній літературі переважають певні погляди науковців, в яких основний акцент при розгляді захисту суб'єктивних цивільних прав робиться безпосередньо на його державно-правовому характері, який полягає у відновленні порушеного права, забезпеченні виконання юридичного обов'язку [1, с. 56; 3, с. 9]. Отже, захист розглядається як функція держави, яка за допомогою певних спеціальних заходів спрямована як на припинення конкретних правопорушень, так і на відновлення порушених інтересів або ж забезпечення умов їх задоволення в інших формах.

Як вважав С. С. Алексєєв, захист суб'єктивного цивільного права – це державно-примусова діяльність, спрямована на поновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку [2, с. 180]. Тоді виникає запитання про природу права на самозахист та його здійснення, зокрема відібрання медичної книжки в осіб, які не мають права з нею ознайомлюватись. Виважено до цього підійшов Р. Б. Шишка, який зазначив, що захист суб'єктивного цивільного права – це діяльність володільця прав чи уповноважених органів із застосування правоохоронних заходів державно-примусового характеру (заходів відповідальності або заходів захисту), спрямованих на визнання або відновлення порушеного суб'єктивного права... [3, с. 28].

На противагу вищезазначеним поглядам науковців існують інші, в яких захист визначається як можливість уповноваженої особи застосувати певні заходи правоохоронного характеру задля поновлення свого порушеного чи оспорюваного права [4 с. 335; 7, с. 409]. Варто погодитись з В. П. Грибановим, що право на захист не обмежується лише застосуванням державою заходів примусового характеру, а пов'язується, перш за все, з діяльністю самого суб'єкта щодо поновлення порушеного права та припинення дій, що його порушують [5, с. 107].

Цивільне законодавство України, визначаючи право на захист, не обмежується діяльністю державних або інших уповноважених органів, яка спрямована на застосування засобів примусового впливу до правопорушника, а досить широко регулює відносини самозахисту прав самим потерпілим (ст. 19 ЦК України), які не містять державно-примусового характеру. Також ст. 20 ЦК України передбачено певні

особливості здійснення права на захист. Р. Б. Шишка до захисту прав включив форми (юрисдикційну та неюрисдикційну), засоби та способи [6, с. 118].

Отже можна дійти певного висновку, а саме, що правовий захист не може обмежуватись лише можливістю застосування юридично закріплених захисних механізмів. Особа самостійно наділена правом обирати певні способи захисту відповідно до змісту порушеного права, характеру правопорушення та його наслідків, або взагалі відмовитися від застосування засобів захисту.

Законодавством України втілено широкий підхід до розуміння охорони права на інформацію. Так, відповідно до ст. 7 Закону України «Про інформацію», охорона права на інформацію забезпечується шляхом гарантування державою всім учасникам інформаційних відносин рівних прав і можливостей доступу до інформації; заборони обмеження права обирати форми і джерела одержання інформації; закріплення можливості вимагати усунення будь-яких порушень зазначеного права тощо. Отже, зазначена стаття до категорії «охорона права на інформацію про стан свого здоров'я», окрім засобів усунення порушень права на інформацію про стан свого здоров'я (засобів захисту), відносить і ті засоби, які, у свою чергу, забезпечують нормальний хід реалізації права на інформацію про стан свого здоров'я.

Суб'єктивне право на захист у механізмі здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я можна також розглядати як можливість особи з метою запобігання протиправним посяганням на суб'єктивне право на інформацію про стан свого здоров'я та поновлення його у разі порушення, використовувати певні заходи правоохоронного характеру.

Насамперед можливість особи захищати право на інформацію про стан свого здоров'я ґрунтується на положеннях ч. 5 ст. 55 Конституції України, ст. 15 та ст. 275 ЦК України, якими передбачено право особи захищати свої суб'єктивні права у разі їх порушення, невизнання або оспорювання, та п. 2 ч. 2 ст. 7 Закону України «Про інформацію», якою закріплено можливість вимагати усунення будь-яких порушень права на інформацію.

Також необхідно зазначити, що в науковій літературі також існують різні погляди щодо співвідношення таких понять, як «захист» та «охорона» [7, с. 46]. Враховуючи цей факт, ми вважаємо за доцільне відмежувати поняття «захист права на інформацію про стан свого здоров'я» від поняття «охорона права на інформацію про стан свого здоров'я».

У широкому розумінні охороною є вся сукупність засобів, які забезпечують нормальний хід реалізації суб'єктивних прав, до яких включаються заходи не тільки правового, але й економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, спрямовані на створення необхідних умов для здійснення суб'єктивних прав [8, с. 53; 11, с. 29–37; 12, с. 10]. У такому разі поняття «охорона цивільних прав» охоплює поняття «захист цивільних прав».

У вузькому (буквальному) тлумаченні під охороною цивільних прав розуміють лише передбачені законом засоби, що спрямовані на відновлення чи визнання цивільних прав та інтересів при їх порушенні чи оспорюванні [13, с. 291]. У цьому разі поняття охорони та захисту співпадають.

Отже, не доцільно позначення такої юридичної категорії, як засоби відновлення порушених прав, двома термінами «захист» та «охорона». А тому доцільно поняття «охорона цивільних прав» використовувати у широкому значенні, але не як сукупність, а як систему форм, засобів та способів, якої слід дотримуватися як імператив. Це має нейролінгвістичне значення для оцінки дій чи діяльності з охорони.

Висновок. На підставі вищевикладеного *під охороною* права на інформацію про стан свого здоров'я необхідно розуміти систему засобів та способів, які забезпечують здійснення суб'єктивного права, попереджають можливості його порушення, а у разі порушення забезпечують його відновлення та усунення причини, що їх породжують.

Тобто ми доходимо певного висновку, відповідно до якого поняття «охорона права на інформацію про стан свого здоров'я» охоплює поняття «захист права на інформацію про стан свого здоров'я».

Список бібліографічних посилань

1. Илларионова Т. И. Основания внедоговорной ответственности организации : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Свердловск, 1971.
2. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. – Т. 1. – М. : Юридическая литература, 1981. – 359 с.
3. Шишка Р. Б. Охорона прав інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект : моногр. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 369 с.
4. Гражданское право. Том 1. Учебник : изд. 6-е / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М. : ТК Велби, 2002. – 776 с.
5. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. – [2-е изд., стереотип.]. – М. : Статут, 2001. – 411 с.
6. Цивільне право України : підруч. / за ред. проф. Бошицького Ю. Л. та проф. Шишки Р. Б. (кер. авт. кол.). Загальна частина. – К. : Ліра-К, 2014. – 760 с. – С. 335.
7. Красавчикова Л. О. Личная жизнь граждан под охраной закона. – М. : Юридическая литература, 1983. – 160 с.
8. Дробышевская Т. В. Личные неимущественные права граждан и их гражданско-правовая защита : моногр. – Красноярск : Красноярский гос. ун-т, 2001. – 131 с.

30.10.2019р.